

DE 'MOHAMMADIJAH'

standen bij inheemse bestuurders die in het gehele streven van *Mohammadijah* een aanslag zagen op de *adat* en dus op hun machtspositie, weerstanden vooral bij talrijke *kiaji's* en *oelama's* die aan de traditionele vormen van de Islam wilden vasthouden. Er ontstonden scherpe tegenstellingen. 'Tension', aldus de Amerikaanse socioloog Clifford Geertz, die in '53 en '54 een diepgaand onderzoek instelde in Paree (een plaats met ca. twintigduizend inwoners, ca. 100 km ten zuid-westen van Soerabaja),

*'rose to the point where conservative Moslems would not go to the same mosque with the Mohammadijah members, where even opening a book by Abdoeh was considered to be a mortal sin which would lead to blindness, and where an informant of mine who had founded the only village branch of Mohammadijah in the area (it soon failed) . . . found that none of his old-time friends would speak a word to him for over two years and would cross to the other side of the road when they saw him coming.'*¹

Meer traditionele Islamieten, vooral dorps-wetsgeleerden uit Oost-Java, richtten in '26 een contra-organisatie op: de *Nahdat'al Oelama* ('Opgang der Godgeleerden'), die minder breed was in haar activiteit, maar met dat al in de dorpen (de *Mohammadijah* was meer een stadsbeweging) zowel op Java als elders een aanzienlijke aanhang kreeg; zij telde in '39 ca. honderduizend leden en was toen, behalve in de dorpen van Java, sterk vertegenwoordigd in de streek van Palembang op Sumatra en op Zuidoost-Borneo.

★

Wij vermeldden zojuist dat in '40 van de 1 500 door de *Mohammadijah* opgerichte scholen 140 door het gouvernement werden gesubsidieerd: 1 360 dus niet, en het zijn die 1 360 welke men in de officiële statistieken niet tegenkomt. Er waren er meer, veel meer, die in die statistieken niet werden vermeld. Wij denken in de eerste plaats aan de eerder door ons genoemde *pesantrèns* van wie vele door *hadji's* waren gesticht; jongeren van zes tot vijf-en-twintig jaar namen daar hun intrek, reciteerden enkele uren per dag gedeelten uit de Koran (in het Arabisch), kregen in het Arabisch onderricht in de Islamietische ethiek en wetten en bewerkten

¹ Clifford Geertz: *The Religion of Java* (1956), p. 139.